

GENEZE A EVIDENCE KNIŽNÍHO FONDU ŘÍMSKOKATOLICKÉHO FARNÍHO ÚŘADU VE SLOUPNICI (STARÉ TISKY)¹

Miroslav Myšák

(Dedykowano Katarzynie Szwed, Witkowo, Polska)

Úvod

Jsou-li klášterní, zámecké a nověji i měšťanské knihovny přiblíženy větším množstvím studií i monografií, zůstávají římskokatolické farní depoty poněkud stranou zájmu i přesto, že se jedná o nejčtenější druh knižních fondů, které se, zejména z období raného novověku, na našem území dochovaly. Příčinou není jistě jen politická situace po roce 1948, ale především stav dochování a přístupnost materiálu. Menší množství článků, jež se problematice věnovalo, vychází především z farních inventářů či pozůstalostí jednotlivých kněží a postrádají srovnání se skutečně dochovaným stavem fondů.² Jestliže však není vždy možné tuto

¹ Text článku vznikl v rámci projektu ESF na Katedře historie Univerzity Palackého v Olomouci. Za umožnění zpracovávat katalog a péči při jeho sestavování autor děkuje současnému duchovnímu správci ve Sloupnici P. Mgr. Jirřimu Bernardu Špačkovi, OP.

² Z produkce posledních deseti let můžeme jmenovat zejména články z pera Marie RYANTOVÉ, např.: *Knihovna sedlčanského děkana Ondřeje Diviše z první třetiny 17. století*. In: RADIMSKÁ, Jitka (ed.): K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“ (Opera romanica 4). České Budějovice 2004, s. 197–214. *Die Jesuiten in der Kirchenverwaltung der Erzdiözese Prag des 17. und am Anfang des 18. Jahrhunderts und ihre Bibliotheken*. In: MONOK, István, OTVÖS, Péter (hgg.): Lesestoffe und kulturelles Niveau des Niederen Klerus: Jesuiten und die nationalen Kulturverhältnisse: Böhmen, Mähren und das Karpatenbecken im XVII. und XVIII. Jahrhundert. Szeged 2001, s. 55–66. *Knihovny světských duchovních arcidiecéze pražské na konci 17. a na počátku 18. století*. In: RADIMSKÁ, Jitka (ed.): K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven (Opera romanica 1). České Budějovice 2000. *Normativní vymezení procesu vyřizování pozůstalostí světských duchovních a písemností s ním spojených v 17. a první třetině 18. století*. In: HLAVÁČEK, Ivan (ed.): Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové. Praha 1998, s. 421–430. *Die Bücher in Nachlassinventaren der niederen Geistlichkeit der Prager Erzdiözese im 18. Jahrhundert*. In: Bürgerliche Kultur im Vergleich. Deutschland, die böhmischen Länder und das Karpatenbecken im 16. und 17. Jahrhundert. Szeged 1998, s. 91–103. Části regionu východních Čech se zabývala BAŠTECKÁ, Lydia: *Farní a kněžské knihovny koncem 18. století na příkladu Hronova*. In: PETRBOK, Václav, LUNGA, Radek, TYDLITÁT, Jan (eds.): Východočeská duchovní a slovesná kultura v 18. století. Rychnov nad Kněžnou 1999, s. 346–355. Ze starší literatury pak např. ŠTÁSTNÝ, Jaroslav: *Stručná zpráva o některých menších knihovnách, zvláště farních a klášterních, v Čechách*. Listy filologické 31, 1904, s. 424–433, kde velmi zběžným způsobem referuje

komparaci provést, ať už díky dnešní neexistenci či rozptýlení tisků nebo absenci pramenů, máme nyní možnost, vzhledem k poměrně výjimečné soudržnosti popisované knihovny a také existenci archivních materiálů, sledovat růst, skladbu, přírůstky, ztráty a podíl jednotlivých osob na velikosti fondu. Věříme rovněž, že v příštích letech dojde alespoň v některých českých diecézích k podrobnějšímu výzkumu farních knihoven a čtenějšímu publikování statí či monografií, z nichž by bylo možno vytvářet obecnější závěry a zhodnocení.

Počátky církevní správy ve Sloupnici (obec leží mezi Českou Třebovou, Ústím nad Orlicí a Litomyšlí) klade literatura do středověku, ovšem z tohoto období disponujeme pouze nepřímými zprávami. V éře reformace získali její stoupenci v obci silné pozice, které si udrželi až do konce 18. století, kdy se na základě tolerančního patentu téměř 600 obyvatel (tj. jedna třetina) přihlásilo k helvetské konfesi. I díky tomu zůstává kolatura od 16. století neobsazená a je spravována sousedními faráři, později od roku 1665 z osm kilometrů vzdálené Cerekvice nad Loučnou. Zejména z důvodů rozmáhajícího se tajného nekatolictví žádají obecní představitelé od počátku 18. století, podporováni patronátním městem Litomyšlí, znovuoobsazení farnosti. Jejich přání, i přes nesouhlas majitele litomyšlského panství Františka Václava hraběte Trautmansdorfa, vyslyšela pražská arcibiskupská konzistoř v roce 1711 a prvním sloupnickým farářem se stává Václav Ferdinand Dvorský, do té doby kaplan v Cerekvicích nad Loučnou.³ K pražské arcidiecézi

o vybraných – především středo a jihočeských – knihovnách, misty i s udáním počtu svazků. Další nevýhodou je autorova orientace především na česká obrozenecká díla a pominutí rozdílu mezi starými a novodobými tisky při jejich sčítání. VAVROUŠKOVÁ, Anna: *Farní knihovny v severních Čechách*. Sborník Severočeského muzea – společenské vědy, 2, 1959, s. 207–237, stručně zmiňuje situaci na více než dvacítce severočeských farnostech, ve většině případech srovnává také prameny s dochovanými fondy. RYANTOVÁ, Marie: *Knihy v pozůstalostech pražských duchovních v první třetině 18. století*. Časopis Národního muzea – řada historická, 156, 1987, s. 52–68. SVOBODOVÁ, Milada: *Inventář farní knihovny u sv. Petra Na Poříčí z roku 1713*. In: Sborník prací členů SSM Státního ústředního archivu v Praze 2, 1989, s. 210–262, kde formou edice zpřístupnila inventář, skutečným stavem se už ovšem nezabývala. Táž: *Knihovny pražských kněží z let 1671 až 1713*. Documenta Pragensia IX/II, 1991, s. 489–517. Obdobně tomu je i na Moravě, např. ZUBER, Rudolf: *Osudy moravské církve v 18. století II*. Olomouc 2003, se v kapitole věnované kněžským knihovnám opírá výhradně o prameny.

³ K dějinám obce i farnosti odkazujeme na nejdůležitější literaturu: REJZEK, Antonín: *Památosti farní osady Sloupnické*. Zvláštní otisk Sborníku historického kroužku. Praha 1903. HEBLT, Ladislav, HOLUB, Josef, KRÍŽOVÁ Olga (eds.): *700 let obce Sloupnice. Almanach k 700. výročí založení obce*. Sloupnice 1992. Dále úvody k inventářům příslušných fondů uložených v SOKa Ústí nad Orlicí (ŠILAR, Jar.: *Farní úřad církve římsko-katolické v Horní Sloupnici 1712–1940. Ústí nad Orlicí 1960*) a v depozitáři Biskupství královéhradeckého (KASZPER, Roman: *Archiv farního úřadu Sloupnice 1711–1950* (1988). Sloupnice 2005. Nejnověji pak OPPELTOVÁ, Jana, SLAVÍKOVÁ, Věra: *Postavení a role katolického faráře v malém světě nábožensky rozdělené obce*.

patřila farnost do srpna 1784. Po josefínském reorganizaci byla zařazena – jako další fary Chrudimského kraje – do královéhradecké diecéze.⁴

Knižní fond a jeho zpracování

Stará farní knihovna, jež kromě popisovaného fondu zahrnovala i další mladší knihy a archivní materiál⁵ z činnosti farních úřadů ve Sloupnici i blízké obce Řetové, byla původně umístěna v menším depozitáři, vzniklém ze zrušené záchodové chodby. Dnešní depot se skládá ze tří částí. Středem naší pozornosti je soubor starých tisků a jednoho prvotisku, jenž byl v letech 2005–2006 zkatalogizován. Spolu s ním se v novém depozitáři nachází i 12 rukopisů. Pouze dva z nich jsou uvedeny v některých z inventářů farní knihovny, ostatní se do Sloupnice dostaly později a nemáme o nich žádných zpráv. Stáří manuskriptů se pohybuje v rozmezí od 18. až po první polovinu 20. století. Jejich soupis nebyl dosud pořízen. Na podrobnou inventarizaci čeká také obrovské množství novodobého tištěného materiálu z oblasti teologie, liturgie, duchovní četby, homiletik, polemicky zaměřených brožur, slovníků, divadelních her, krásné literatury, včetně katolicky orientovaných a regionálních periodik atp.,⁶ jehož počet dosahuje patrně několika tisíců titulů. Produkce 19. i 20. století je zastoupena poměrně rovnoměrně. I přesto, že v tuto chvíli tento materiál pomíjíme, je nutné si uvědomit, že díky němu je zachována jen výjimečná kontinuita farní knihovny od jejích počátků až do současnosti.

Staré tisky a inkunábule byly v průběhu pořádacích prací vyčleněny, očištěny a označeny razítkem vlastníka s nápisem „*Katolická farní knihovna v Sloupnici*“. Katalog⁷ zaznamenává celkem 271 titulů ve 243 svazcích. Jelikož v minulosti neexistoval žádný použitelný ukládací systém, který by bylo možné při katalogizaci

Farnost Horní Sloupnice a její duchovní správci od počátku 18. do poloviny 19. století. V tisku. Od poloviny 17. století byla obec rozdělena na dvě samostatné části Horní a Dolní Sloupnici. Ke sloučení došlo po roce 1850. V roce 1925 se obě části opět osamostatnily, aby se znovu v 70. letech 20. století spojily.

⁴ Postupně se rovněž proměňovala příslušnost farnosti k vikariátům. Nejprve patřila pod litomyšlský, později pod lanškrounský. Následně byla znovu začleněna pod litomyšlský vikariát a dnes je součástí ústeckoorlického.

⁵ Podobně viz i A. VAVROUŠKOVÁ, *Farní knihovny*, s. 207.

⁶ Nachází se tu například Jungmannův překlad Miltonova *Ztraceného ráje* z roku 1811.

⁷ MYŠÁK, Miroslav: *Ex libris Ecclesiae Slaupnicensis. Katalog starých tisků římsko-katolického farního úřadu Sloupnice*. Rukopis – bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Katedra historie. Olomouc 2006.

rekonstruovat, byl vytvořen nový. Přístupilo se k rozdělení knih podle jejich obsahu do věcných skupin. Každé skupině bylo přiřazeno latinské majuskulní písmeno A až Z a celkem jich vzniklo 25.⁸ První signatura -A- byla ponechána biblím, následovaným liturgickými a teologickými tituly. Na posledním místě se nacházejí humanitní a přírodní vědy spolu s krásnou literaturou. Uvnitř jednotlivých skupin pak došlo k dalšímu uspořádání. Chronologicky byly poskládány především bible, misály, rituály, kancionály ad., alfabety dle autorů kázání, právo, podle druhu breviáře, propria, hodinky Panny Marie, od obecných titulů k podrobným jsou řazeny historické knihy atp.

Nejpočetnější skupinu – poněkud překvapivě – tvoří univerzitní teze se svými 34 svazky.⁹ Pak už je pořadí očekávatelné – latinská (26 svazků) a německá kázání (21), teologie a katechismy (19), kancionály, modlitební knihy (10) atd.

Knihy byly zkatologizovány v programu MS Access.¹⁰ Typy kolonek a jejich pořadí vychází z *Pravidel jmenné katalogizace starých tisků, prvotisků a rukopisů*¹¹ a z *Mezinárodních standardních pravidel pro katalogizaci starých tisků a rukopisů ISBD(A)*.¹²

Impresa jednotlivých tisků nás informují o 45 vydavatelských a tiskařských střediscích. Bohemik se ve fondu nachází zhruba 115. Historické země Koruny české zastupuje devět měst: Praha, Olomouc, Brno, Hradec Králové, Znojmo, Kutná Hora, Kladsko a Vratislav. Množstvím dominuje jednoznačně Praha (101 titulů), následovaná s velkým odstupem Olomoucí (6) a Brnem (3). Ostatní lokality jsou zastoupeny jedním titulem.

Větší část fondu tak pochází z německých (popř. rakouských) zemí. Nejpočetněji jsou zastoupena velká porýnská střediska Augsburg (29 titulů) a Kolín nad Rýnem (20), dále pak tradiční centra se silnými vazbami na české prostředí Norimberk (9), Vídeň (8) a některá další s pěti a více tituly jako Dillingen a Štýrský Hradec.¹³ Rozmanitost fondu zvyšují ještě tisky italské,¹⁴ francouzské,¹⁵ belgické,¹⁶ holandské¹⁷ a uherské.¹⁸

⁸ Viz příloha č. 1.

⁹ Nejvíce tezí je pražských, dále se tu objevují dvě olomoucké, jedna vratislavská a vídeňská.

¹⁰ Hlavní podíl na technickém zpracování a přizpůsobení programu pro účel katalogizace patří P. Mgr. Pavlu Kalitovi, t. č. faráři v Nové Pace.

¹¹ HORÁK, František, WÍŽDÁLKOVÁ, Bedřiška, URBÁNKOVÁ, Emma: *Pravidla jmenné katalogizace starých tisků, prvotisků a rukopisů*. Praha 1971.

¹² Praha 1997.

¹³ Dalšími lokalitami zastoupenými z německých zemí jsou Sulzbach (4 tituly), Innsbruck, Mohuč, Štrasburk (3), Ingolstadt, Kempten, Salcburk, Vitemberk, Würzburg (2), Bamberk, Basilej, Frankfurt, Freiburg, Halle, Hamburk, Kassel, Kostnice, Lipsko, Mnichov, Pasov, Wolfenbüttel (1).

Největší část titulů byla vytištěna v letech 1700–1750, následovaná produkcí druhé poloviny 17. století.

Vlastnická značka – *ex libris* – se nachází pouze v jednom tisku.¹⁹ Má podobu vlepeného mědirytinového erbu s biskupským kloboukem.²⁰ Podobně sloupnická knihovna chudá i na supralibros. Nachází se tu jen tři. První jsou na vazbách dílů breviáře sign. F01–04²¹ a sestávají pouze ze zlatotiskem provedených písmen „P. F. P.“, označujících patrně iniciály předchozího vlastníka. Mnohem zajímavějším, i po výtvarné stránce, je supralibros sign. S09.²² Tvoří jej větší medailon s ornamentální vegetabilní výzdobou, s nad ním vytačenými písmeny „C F V K“, pod kterými jsou další, ale psané perem: „A. B. C. D. E. F.“ Pod ornamentem u spodního okraje vazby se nachází letopočet „1633“. Toto supralibros i celkový vzhled vazby (slepotiskový rám s vegetabilními ornamenty v rozích) můžeme srovnat s takřka shodnými a časově blízkými, jež jsou publikovány v odborné literatuře.²³ Poslední vlastnická značka je umístěna na přední desce konvolutu sign. Z04 a skládá se opět z pouhých iniciál „I SS Z I“ a letopočtu „1512“.

Prameny k historii knižního fondu

K rekonstrukci postupného růstu sloupnické knihovny neslouží jen provenienční poznámky jednotlivých vlastníků knih, ale především dochované inventáře fary, kostela, popř. obročí a další úřední knihy dnes umístěné ve Státním okresním archivu Ústí nad Orlicí. Zde se nachází tzv. „staré“ inventáře z 18. a 19. století.

¹⁴ Benátky (4), Řím (3), Terst, Verona (1).

¹⁵ Lyon (1).

¹⁶ Antverpy (6), především misály.

¹⁷ Leiden (1).

¹⁸ Trnava a Raab (1).

¹⁹ Sign. O16, Todtfeller, Christophorus: *Das verlorhne Schaaf und der fromme Wolf*. Praga 1677.

²⁰ Čtvrcená kartuš se srdčítým štítkem – v červeném poli stříbrný lev nesoucí věž. V prvním a čtvrtém červeném poli stříbrná lilie, ve druhém a třetím poli zelená borovice. Turnajový helm, modrozlatá příkryvadla, v klenotu dvě pera a borovice, biskupský klobouk.

²¹ Sign. F01–F04, *Breviarium Romanum*. Augusta Vindelica, Graecium 1734.

²² Hornmolt, Sebastianus: *Repertorium sententiarum regularum conclusionum itemque axiomatum sive locorum communium ex universo iuris utriusque corpore*. S. I. 1609.

²³ HAMANOVÁ, Pavlína: *O několika českých supralibros*. Historická knižní vazba. 1962, s. 26, obr. č. 8 – supralibros Adama Českobrodského z roku 1604; BOHATCOVÁ, Mirjam, a kol.: *Česká kniha v proměnách staletí*. Praha 1990, s. 258 – supralibros Václava Budovce z roku 1608.

Rovněž z 20. století máme k dispozici dva soupisy, evidující ovšem pouze knihy, nikoli majetek fary, které jsou uloženy ve farním depozitáři.

Prvním z pramenů je účetní kniha založená dne 11. června 1709.²⁴ Jedná se o jedinou úřední knihu, která byla v té době farnosti k dispozici, a tak sloužila nejen k zapisování výdajů fary a závazků farníků, ale i k evidenci movitého majetku. Na prvních stranách nás mezi jinými informuje o osmi knihách, které tvořily prvopočátek fondu. Jde o dva misály, agendy, kancionály a patrně Nový zákon. Do dnešních dnů se nedochoval pravděpodobně žádný tisk, možná s výjimkou jedné z agend.

Vcelku obdobný charakter knih je možno pozorovat i v několika dalších letech. V květnu 1726 se začal vést inventář kostela a fary,²⁵ jež eviduje 15 svazků. Dnes z tohoto počtu můžeme již zhruba sedm knih identifikovat v majetku fary. Objevuje se tu františkánská agenda, nové kancionály, dvě kompletní bible a česká kázání na neděle a na svátky Georga Scherera. V tomto seznamu se poprvé setkáváme se symptomatickým rysem všech dalších soupisů do roku 1858 obsahujících informace o farní knihovně, a to s rozdělením knih podle místa uložení. Celkově se nacházely na třech místech. Inventář zmiňuje nejprve sakristii, v níž se ukládaly misály a agendy, tj. knihy potřebné k celebrování mší a církevních obřadů, dále kruchtu, na níž měly své místo kancionály k hudebnímu doprovodu bohoslužeb, a posleďně budovu fary, schraňující bible a soubory homilií, tj. knihy, sloužící k přípravě kázání.²⁶

Další soupis farního majetku byl započat 10. září 1767 P. Františkem Leopoldem Hartmannem (farářem v letech 1767–1781).²⁷ Celý registr udává 52 knih, z nichž jsme schopni v současné době ve vlastnictví fary dohledat 33. Poprvé se tu také dovídáme o pozůstalosti Hartmannova předchůdce Františka Benedikta Broučka (1735–1767), který svých 38 svazků ponechal farnosti. Jeho odkazu předchází opět poznamenání knih pro bohoslužebné účely, pouze jsou vynechány kancionály.

Hlavním důvodem, proč v inventáři z roku 1767 nejsou uvedeny zpěvníky, je patrně jejich stálé umístění na kůru a k tomu účelu v roce 1771 založený nový soupis, evidující zde uložené předměty.²⁸ Kromě hudebních nástrojů (varhan, houslí,

²⁴ SOkA, FÚ Horní Sloupnice, Hlavní účetní kniha 1709–1744 (Kniha všech restův peněžítých), inv. č. 78.

²⁵ SOkA, FÚ Horní Sloupnice, Inventář kostela a fary ve Sloupnici 1726–67, inv. č. 48.

²⁶ Knihy jsou zde zmiňovány mezi ostatním mobiliářem a dalšími předměty, např. v sakristii mezi ornáty, kvadrátky, na kruchtě mezi houslemi a jinými hudebními nástroji, v budově fary mezi postelemi, skříněmi atp.

²⁷ Jedná se o pokračování inv. č. 48, viz pozn. 25.

²⁸ SOkA, FÚ Horní Sloupnice, Inventarium všech věcí, které se na kůru v chrámu Páně... vynacházejí... 1771, inv. č. 50.

trumpet ad.) se zde nachází pět svazků: čtyři kancionály a jedna agenda. S jistotou můžeme z formy zápisů identifikovat pouze jeden, a to Božanův *Slaviček rájský*, vydaný v Hradci Králové 1719.²⁹ Byl to jediný seznam věcí nacházejících se na kůru. V dalších soupisech se kancionály opět uvádí dohromady s ostatními knihami.

Tak tomu je v inventáři kostela a fary z roku 1781, který vedl P. Jan Nepomuk Hradecký (1781–1811).³⁰ Nejprve zaznamenává knihy v sakristii, na kůru a na posledním místě „*in domo parochiali*“. Kromě dědictví Františka Benedikta Broučka, jež se rozrostlo již na 64 svazků, uvedl Hradecký ještě pět kusů, které farnosti odkázal zmiňovaný František Leopold Hartmann. Celkem je v inventáři zapsáno 84 knih. Dodnes z nich zůstalo na místě 55 svazků.

Předposlední „starý“ inventář³¹ z roku 1812 zachycuje již 163 položek, z nichž k dnešnímu dni identifikujeme 129. Můžeme jej rozdělit na čtyři části. První tvoří knihy liturgické povahy uložené v kostele i na faře, druhou dědictví Františka Benedikta Broučka, jež se ovšem o tři svazky zmenšilo, a třetí pak knihy odkázané Františkem Leopoldem Hartmannem přímo farnosti (oněch 5 svazků). Čtvrtá část, která tvoří největší přírůstek, reprezentuje další Hartmannovy knihy v počtu 88, jejichž osud a nový majitel byly v tuto chvíli ještě nejisté.

Hartmannova knižní pozůstalost zůstala beze změny i v posledním soupise³² z ústeckoorlického archivu z ledna 1858, který nás informuje celkově o 173 knihách. Z tohoto množství zbylo ve Sloupnici 140 svazků. Mísály a agendy z 18. století označuje jako staré a nepotřebné.³³ Praktičnost inventáře dokládá i absence zmínky Františka Benedikta Broučka a sepsání jeho knih spolu s ostatními jako majetek fary.

Po tomto posledním „starém“ inventáři nastává téměř stoletá césura, během níž nemáme o knihovně žádné záznamy. Teprve zřejmě v době kolem poloviny 20. století se objevuje první³⁴ a někdy o dvacet až třicet let později druhý³⁵ soupis.

²⁹ Těžko je identifikovat např. zápis „*Malý kancionál in 4to bez začátku*“. K Božanovi a jeho tisku pak viz např.: PAVLOK, B.: *Slaviček rájský Jana Josefa Božana: svědeckví písně*. Frýdek-Místek 1994. RYANTOVÁ, Marie: *Jan Josef Božan autor kancionálu Slaviček rájský*. In: *Východočeská duchovní a slovesná kultura v 18. století*. Rychnov nad Kněžnou 1999, s. 338-345.

³⁰ SOKA, FÚ Horní Sloupnice, Inventář kostela a fary, inv. č. 51.

³¹ SOKA, FÚ Horní Sloupnice, Inventář kostela, fary a benefícia se seznamem nadačního jmění, inv. č. 53.

³² SOKA, FÚ Horní Sloupnice, Inventář majetku kostela, fary a benefícia, inv. č. 58.

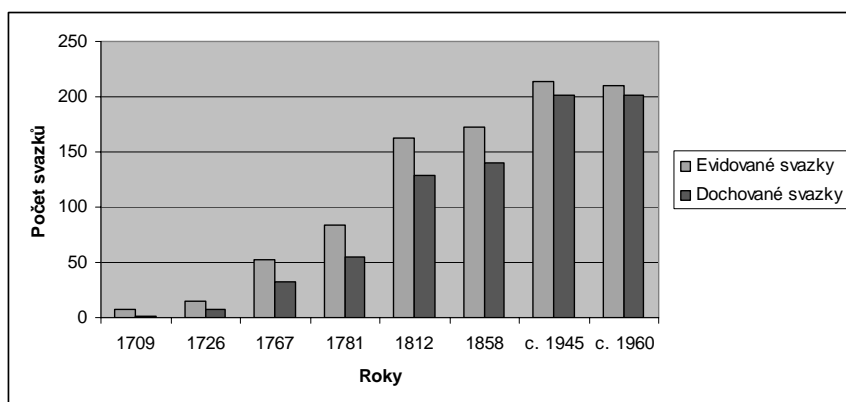
³³ Tamtéž f. 6v: „*Vier grosse Missale alt und unbrauchbar*“.

³⁴ Depozitář, Archiv FÚ Sloupnice, inv. č. 192, sign. II.3a.

³⁵ Tamtéž, inv. č. 193, sign. II.3b.

Vodítkem pro datování staršího je pětihaléřová protektorátní známka obálky, na níž byly knihy zaneseny, a ve druhém případě písmo, které se zdá být mladším. Jinak jsou oba seznamy téměř totožné a liší se pouze místy pořadím a formou zápisů. Starší inventář eviduje 214 a mladší 210 svazků. Nejsou tu zaznamenány jen staré tisky, ale i některé knihy z 19. století a rukopisy, které nebyly dohledávány. Na druhou stranu soupisy neevidují především bible, misály, kancionály a další knihy liturgického charakteru, které patří mezi staré tisky a jsou vedeny v novém katalogu.

Růst fondu podle jednotlivých inventářů

Pozn.: Vynechán byl soupis knih nacházejících se na kůru (inv. č. 50).

Duchovní správci farnosti – pořizovatelé a správci fondu

Každý ze sloupnických kněží, kteří se od roku 1711 podíleli na správě farnosti, přispěl podle svých možností určitým způsobem k růstu a charakteru farní knihovny. Z dochovaných titulů a především z úplných inventářů je možné posuzovat individuální přínos, intelektuální zaměření a osobní kontakty uživatelů knih. Vlastnické a provenienční poznámky nás přesvědčují o velkém pohybu tisků po českých zemích a často poskytují jedinečné a zhusta i jediné informace o svých majitelích, zapomenutých jinými prameny. Že z nepatrných počátků vyrostl sloupnický fond v jednu z největších knihoven ve vikariátě, vděčí především dvěma farářům z 18. století, jimž věnujeme největší pozornost.

Faráři ve Sloupnici v letech 1711–1988

Václav Ferdinand Dvorský	1711–1725
Jakub Kodym	1725–1733
František Benedikt Brouček	1735–1767
František Leopold Hartmann	1767–1781
Jan Nepomuk Hradecký	1781–1811
Jakub Velech	1811–1817
Josef Vejda	1817–1827
Jan Buřval	1827–1855
Jan Alois Dreml	1857–1875
Jan Evangelista Jelínek	1876–1890
Josef Klapálek	1891–1919
Antonín Novák	1919–1938
Jaroslav Trojan	1940–1988

Václav Ferdinand Dvorský

Od magistra svobodných umění a bakaláře teologie, Václava Ferdinanda Dvorského, prvního ze zdejších duchovních po obnovení personální samostatnosti fary, není známa žádná kniha, v níž by zanechal svůj podpis nebo vlastnickou značku. Je možné, že některý z titulů uvedených v účetní knize osobně pořídil nebo vzal s sebou z předchozího působiště. Lze také – vzhledem k jejich liturgickému charakteru – předpokládat, že již náležely k původnímu vybavení fary. Ke své činnosti měl k dispozici jeden velký a jeden menší (pohřební) misál, dvě agendy, tři kancionály a patrně Nový zákon („*Evangelium český pro čtení lidem před kázáním při službách božích konaných v kapli*“).³⁶ Jeden z kancionálů lze díky zápisu „*Na kruchtě zádušní kancionál tištěný jmenující se Český Dekakord k zpěvu patřící*“³⁷ identifikovat podrobněji. Jedná se o jedno z pražských vydání tisku *Český Dekakord neb kancionál na deset dílův přes celý rok dle slavnosti, času a důležitosti rozdělený*...³⁸ Ostatní

³⁶ Inv. č. 78, f. 4v; Zajímavá je zmínka o umístění tisku v kapli, což odpovídá dobře tehdejšímu stavu svatostánku a fary po dlouhých letech neobsazení.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ První vydání, Knihopis číslo 1854, vyšlo u Jiřího Šípaře léta Páně 1642, druhé (stejně číslo Knihopisu) vytiskl Urban Goliáš roku 1669.

dva nelze zatím přesněji pojmenovat.³⁹ Stejně tak bude těžké určitým způsobem konkretizovat z velkého množství novozákonních tisků předcházejících století onen sloupnický.⁴⁰ Z přehledu je zřejmé, že se jedná o knihy ryze praktické, používané pouze ke sloužení mši, církevních obřadů, k jejich hudebnímu doprovodu a přípravě kázání.

Jakub Kodým

Druhý sloupnický duchovní správce měl možnost vést inventář založený v roce 1726 pouze sedm let. Z jeho působení ve Sloupnici zůstal prokazatelně dochován jen český překlad kázání na svátky „*pátera Šerera*“.⁴¹ Na titulní list zaznamenal kromě svého vlastnictví i svázání titulu.⁴² Registrován je i navazující titul téhož autora – kázání na neděle –, jenž si opatřil o něco později, ale tento je ztracen.

Podobný charakter knih, jak jsme jej nastínili výše, můžeme sledovat i dále v průběhu první poloviny 18. století. Přesto však dochází k určitému posunu. Intenzivnějšímu duchovnímu životu znovuoobrozené fary odpovídají nově se objevivší knihy. Počet kancionálů se rozrostl na pět,⁴³ a přibýly nový velký misál a menší františkánská agenda,⁴⁴ a především dvě bible – česká a latinská. Obě jsou zachyceny velmi jednoduše, čímž je jejich ztotožnění s existujícím titulem složitější. Český tisk je zapsán ve formě „*Bible česká in folio*“.⁴⁵ Podobně, pouze v latinské

³⁹ Jsou totiž zapsány poněkud jednoduše; první: „*item obzvláštní s figurkami tištěný*“ a druhý: „*Více-kancionál psaný rozličných psaní píseň*“. Inv. č. 78, f. 4v, viz i příloha č. 2.

⁴⁰ K tomu např. KYAS, Vladimír: *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha 1997.

⁴¹ Sign. P02, Knihopis č. 15352; *Dvoji cti hodného kněze pátera Jiřího Šerera z tovaryšstva Ježíšova... kázání na sváteční evangelia a o umučení Páně přes celý rok podle katolického učení a řádu trojím někdy na jeden svátek výkladem obšírně vyvedena... Před lety v němčině sepsaná, nyní pak v češtinu vyvedená skrze dvoji cti hodného kněze pátera Jana Barnera z téhož tovaryšstva. Vytisštěná v královském Starém Městě pražském u Joachyma Kamenického 1724.*

⁴² „*Ex Libris P. Jacobi Victorini Kodim p. t. curati Slaupnicensis, comparata 2 ff.*“

⁴³ Identifikovat můžeme dva – „*Kancionál Holanův*“ (sign. H03, Knihopis č. 1458; *Capella regia musicalis. Kaple královská a muzikální v řeči a v jazyku českém svatováclavském... To jest kancionál a kniha zpěvní na všechny svátky a slavnosti veřejní nyní v nově vydaná... od Václava Karla Rohana Rovenského vjehradního kostela vyšehradského kapelmistra. Vytisštěn v Starém Městě pražském v velké Karlově koleji u Jiřího Labouna léta od porodu panenského 1693 [1694]) a „*Kancionál Božanův Slaviček nazvaný vypučený*“ (některá ze sign. H04-H07, Knihopis č. 1247; *Slaviček rájský na stromě života slávu Tvůrci svému prozpěvující, to jest kancionál aneb kniha písební ... porozdílně sebraná a spořádaná od dvoji cti hodného kněze Jana Josefa Božana, faráře chrustovského. Vytisštěný v Hradci Králové nad Labem u Václava Tyběly*).*

⁴⁴ Sign. G03, Sannig, Bernardus: *Rituale Franciscanum*. Praga 1706.

⁴⁵ Inv. č. 48, rok 1726, f. 15v.

verzi, je tomu i v následujícím registru (rok 1767).⁴⁶ Až teprve v soupise z roku 1781 se objevuje bližší identifikace: „*Bibli česká v slavném městě Norimberce vytištěná MDXL*“.⁴⁷ Dnes už se ovšem v majetku fary nenachází.

Latinská bible se i přes částečné poškození dochovala.⁴⁸ Její fyzický stav upřesňuje přímo poznámka v inventáři: „*Item [Bible] latinská spředu i pozadu strhaná*“.⁴⁹ Tisk vskutku postrádá nejen titulní, ale i poslední strany, kde bylo možné očekávat případný kolofón určující tiskaře, neboť se na první pohled jednalo o prvotisk. Ze srovnání typů, výšky dvacetiřádkové sazby, počtu sloupců, řádků a foliace s příslušnou literaturou zjistíme, že se jedná o norimberský tisk Antonia Kobergera: *Biblia latina, cum collationibus Menardi Monachi. Noribergae 1478*.⁵⁰

Její exkluzivitu danou dobou vzniku zvyšuje nadto výtvarná stránka knihy a četné rukopisné čtenářské poznámky.⁵¹ Inkunábule nemá, jak bylo v této době obvyklé, tištěné iniciálky, a byla proto opatřena velkým množstvím větších či menších ručně malovaných počátečních písmen. Užité barvy se omezují na červenou a modrou, versálky byly dekorovány ještě žlutě. Výzdoba sestává především z vegetabilního dekoru, popř. vychází z kontrastu barev. V jednom případě se tu nachází i zakomponovaný obličej.⁵²

František Benedikt Brouček

Zakladatelem vlastní sloupnické knihovny – vzhledem k množství a charakteru odkázaných svazků – byl třetí z místních farářů, působící ve farnosti až do

⁴⁶ Inv. č. 48, f. 34r.

⁴⁷ Inv. č. 51, f. 7v; Knihopis č. 1100; [*Bible norimberská. V Norimberce 1540*]. *Bibli česká v slavném městě Norimberce vytištěná M. D. XL... Starý tento i Nový zákon dokonán jest a ku potěšení národu českého jazyku s velkou prací a s pilností korigován. Nákladem slovného Melchara Kobergera spoluměštětnina u slavného města Nornberka a jest vytištěn u Linhartá Milchtalera...* K ní bliže např.: KYAS, V: *Česká bible*, s. 164–166.

⁴⁸ Sign. A01.

⁴⁹ Inv. č. 48, rok 1726, f. 15v; V inventáři z roku 1781 pak na f. 7r: „*Biblia latina antiqua sine initio et fine*“.

⁵⁰ Srovnej viz: GW 4234; HC 3069; LOUDA, Jiří: *Soupis prvotisků Universitní knihovny v Olomouci a její pobočky v Kroměříži*. Praha 1956, č. 338. Máme-li ještě něco připomenout z novodobé historie knihy, musíme zmínit jméno nynějšího ústeckoorlického vikáře a faráře v České Třebové P. Mgr. Miloše Kolovratníka, který v době neobsazení sloupnické fary na počátku 21. století vzal zmíněnou inkunábuli a další cennější tisky na českotřebovskou faru a tam je opatroval, než nastal čas jejich návratu v době katalogizace, a navíc ji obdařil knihařským pouzdrém.

⁵¹ V některých případech i polemicky zahrocených proti luteránům např. na f. CCCCXIV. Vyplývá to pravděpodobně ze Sloupnických reálií, tj. existence nekatolictví ve vsi a okolí.

⁵² Viz příloha č. 8.

své smrti, František Benedikt Brouček. Celkově se mu připisuje 64 knih,⁵³ které jsou zapsány ve třech inventářích z let 1767, 1781 a 1812. V soupise z roku 1853 již jeho odkaz uveden není. V nejstarším se seznam Broučkových knih uvádí poznamenáním: „*Consignatio librorum, quos venerabilis dominus Franciscus Benedictus Brauczek parochus Slaupnicensis per testamentum pro usu parochi Slaupnicensis legavit, cum sua obligatione, ut saltem festis Sabbath post concionem cum populo unum suffragium faciat, atque illius animae recordetur.*“⁵⁴

Broučkovy svazky jsou rozděleny podle velikosti do tří skupin („*in folio, in quarto, in formato octavo*“) a pojmenovány stručnými údaji, dostačujícími k jejich identifikaci při prohlídce farních skříní, zejména v případě sestavování majetku zemřelého faráře. Pro sepisovatele bylo tedy zbytečné uvádět rok vydání, tiskaře a často také autora⁵⁵ (jednu z výjimek tvoří např. dnešní signatura V07, uvedená zápisem „*Miscellaneorum historicorum regni Boemiae authore Boleslao Balbino S. J.*“).

Máme-li Broučkovy knihy stručně charakterizovat, uveďme pouze, že jsou zastoupeny různé oblasti vědění: teologie, historie, geografie, právo a nalézají se zde rovněž univerzitní teze i knihy potřebné pro duchovní správu: kázání a katechismy, manuály, agendy apod.

Z dnešního pohledu tvořilo významnou část jeho bibliotéky pět titulů jazykově české literatury. Nejranějším je prostějovský tisk „*Flavia Josefa O válce židovské*“ vytisknutý roku 1553 Janem Güntherem.⁵⁶ Z konce 16. století pochází dva pražské tituly, snad ranější „*O potupení světských marností Adama z Vinaře*“⁵⁷ dílo Diega de Estelly, zapsané ovšem podle jména překladatele, a následně „*Historije církevní Eusebie Pamphili česká*“, publikovaná v roce 1594 Danielelem Adamem z Veleslavína.⁵⁸ Žádný z nich se ovšem ve Sloupnici nedochoval a naposled se objevují v inventáři z roku 1858.

⁵³ Inv. č. 51; V inv. č. 48 je uvedeno pouze 38 knih a v inv. č. 53 celkem 61 svazků; proč došlo k takovému rozdílu, není zatím známo.

⁵⁴ Inv. č. 48, 1767, f. 34v; V dalších dvou inventářích dochází jen k drobným změnám, především je zpřesněna modlitba, např. inv. č. 51 f. 7r: „...*pro anima ejus Pater et Ave oretur.*“

⁵⁵ Srovnej i M. SVOBODOVÁ, *Inventář*, s. 211. K rozdělení titulů podle velikosti a další rysy inventářů i M. RYANTOVÁ, *Knihovny světských duchovních*, s. 241–242.

⁵⁶ Knihopis č. 3627; *Flavia Jozefa O válce židovské... nyní teprv všeckny v českou řeč z latinské přeloženy od Pavla Aquilina Hradeckého M. D. LII. Vytištěna a dokonána jest... v městě Prostějově u Jana Günthera.*

⁵⁷ Knihopis č. 2378; *O potupení světských marností knihy tři... Nyní v nově z řeči latinské v českou přeložené od M. Adama z Vinaře správce duchovního v Branně... V Starém Městě pražském Burian Valda vytiskl M. D. XXCIX. [= 1589].* (popř. druhé vydání z roku 1596, Knihopis č. 2379).

⁵⁸ Knihopis č. 2390; *Historia církevní Eusebia přjmím Pamfila biskupa cesarienského v Palestíně, na knihy desatery rozdělena... A vytištěna prací a nákladem M. Daniele Adama z Veleslavína, v Starém Městě pražském. (A dokonáno měsíce února) léta posledního věku M. D. XCIII [= 1594].*

Podobně je tomu i u českého překladu z počátku 17. století „*Katechismus křesťanský Jiřího Šerera od Jana Vejtuš vydáný 1605*“.⁵⁹ Rovněž dnes postrádáme nejmladší z českojazyčných svazků „*Biblia boemica nova editionis glossata utriusque testamenti*“. Z poznámky lze zřetelně identifikovat tzv. Svatováclavskou bibli, druhou českou uchovávanou na faře, navíc bibli, která konfesně zcela odpovídala pobělohorské situaci.⁶⁰

Z jazykově německých tisků je možno poukázat na dochovaný konvolut tří chemicko-alkhymistických děl, která nejsou ve farních knihovnách obvyklá: *Taeda trifida chimica*, Nürnberg 1674; *Vier ausserlesene teutsche chemische Büchlein*, Kassel 1649; *Mysterium occultae naturae*, Hamburg 1657.⁶¹

V Broučkově pozůstalosti se objevuje ještě třetí starší norimberský tisk *Revelationes sancte Birgittae*⁶². Opět bohužel (alespoň prozatím) ztracený.

Nejlépe jsme ovšem informováni o koupi nového misálu, který František Benedikt Brouček pro farnost pořídil.⁶³ Jeho podrobnější osudy můžeme sledovat z provenienčních poznámek na titulním listě. Koupěn byl v roce 1749, kdy na něj bylo z kostelní pokladny vydáno osm zlatých („*Solutum ex cassa ecclesiae 8 fl. anno 1749 pro novo hocce Missali.*“). Vzhledem k jeho častému – každodennímu – užívání a z něj plynoucího opotřebení, zejména vazby, došlo někdy v letech 1781–1811, za duchovní správy Jana Nepomuka Hradeckého, k první opravě („*Renovatum fuit sub R. D. Hradecký decano.*“). Podruhé byl obnoven ještě v roce 1845 farářem Janem Buřvalem a kaplanem Josefem Honlem („*Altera dein vice 1845 anno sub R. D. Joanne Buřwal Parocho et Josepho Honl Capellano ex cassa Mladočowiensi solutis ½ fl. B. M.*“).⁶⁴

⁵⁹ S největší pravděpodobností jde o titul *Katechismus křesťanského náboženství ve čtyřech částech od ctihodného kněze Jiřího Šerera Societatis Jesu teologa sepsaný... Vytištěný v Starém Městě pražském u Kašpara Kargezia. M. DC. XII. [= 1612].* Knihopis č. 15349. Překážkou úplného ztožnění je rozdílné datum vydání na titulním listě knihy a zápisu v inventáři.

⁶⁰ Číslo Knihopisu 1111. Více též V. KYAS: *Česká bible*, kapitola Barokní bible, s. 211–225.

⁶¹ Sign. X03a-c. Ačkoli se jedná o tři různé tituly, v inventářích jsou uvedeny pouze pod prvním norimberským.

⁶² Vytištěno roku 1521 u Antonia Kobergera. Spolu s prvotiskem a českou bibli tvoří zajímavou řadu.

⁶³ Sign. E01, *Missale Romanum*. Typographia Balleoniana. Venetiae 1746.

⁶⁴ Na s. 193v podlepeného kánonového listu je pak tato skutečnost připomenuta ještě jednou. Je zajímavé, že ačkoliv misál patřil sloupnické faře, jeho oprava byla zaplacená z pokladny z Mladočova u Litomyšle. Zajímavý osud má i druhý římský misál z majetku fary (sign. E02, Antverpy, Typographia Plantiniana 1756), který se sem dostal neznámo kdy. Původně se jednalo o vojenskou knihu („*Artilleriae Belgicae caesareo-regiae et apostolicae*“), poté byla vojenským knězem V. P. Troytlarem darována Josefu Heffxovi (?) do Poličky a následně po jeho smrti vykoupena ve veřejné dražbě, neznámou osobou identifikující se pouze iniciálami A. H.

František Benedikt Brouček se v deseti knihách podepsal a do některých zapsal i datum koupě a svázání.⁶⁵

František Leopold Hartmann

Broučkův bezprostřední nástupce je nejvýraznější postavou v historii farní knihovny, neboť se mu v inventářích připisuje celkem 93 svazků, nejvíce ze všech sloupnických kněží. Farář Hartmann své knihy rozdělil na dvě nestejně veliké části. První, zahrnující pět položek, odkázal farnosti přímo a v inventáři z roku 1781, který byl založen několik měsíců po jeho smrti, je uvedena nadpisem „*Consignatio librorum quos nomine Beilass reliquit A. R. V. dominus Franciscus Hartman defunctus curatus loci.*“⁶⁶ Pod tím se nalézají dva teologické tituly⁶⁷ a trojdílná latinská kázání Valentina Jestřábského.⁶⁸ Všechny mají na předsádce, popř. jinde, v tomto duchu formulovaný zápis, zapsaný patrně následným správcem Janem Hradeckým, v němž se dovidáme i přesné datum zůstavitelovi smrti.⁶⁹

Druhá část, 88 svazků, byla ponechána prozatím také na faře, ale jen jako mešní fundace za Hartmannovu duši, které se měl ujmout snad některý z kněží ve vikariátě. Předchází je poznámka: „*Consignatio librorum, quos pro Missae sarcificiis celebrandis reliquerat V. D. Franciscus Hartmann defunctus curatus loci, quia vero nemo eos eosdem libros in tanto numero stipendiorum recipere volebat in parochia Slaupnicensi asservantur. Sunt autem sequentes.*“⁷⁰ Do šesti knih dokonce zapsal, za kolik odsloužených mší svatých si je může nový vlastník ponechat.⁷¹ Snad se ve svém nápadu nechal inspirovat Františkem Benediktem

⁶⁵ Např. sign. N02, (Beyerlinck, Laurentius: *Promptuarium morale super evangelia festorum totius anni. Pars tertia.* Augusta Vindelica, Oeni Pons 1749), „*Bibliothecae Francisci Benedicti Brauczek sacerdoti ecclesiastici. A[nn]o 1754. Solutum exemplare 2 fl., pro compactura 30 cr, summa 2 fl. 30 cr.*“ Počet jeho známých knih není ale definitivní, neboť se nedávno při pořádání kostelní knihovny v Litomyšli našel jeden jím podepsaný svazek, kde se tituluje jako tamní kaplan.

⁶⁶ Inv. č. 51, f. 8v.

⁶⁷ Sign. K13, Laymannus, Paulus: *Theologia moralis.* Bamberg 1699; sign. K03, Sbogar, Joannes Maria: *Theologia radicalis.* Praga 1725.

⁶⁸ N20/1-3, *Opus novum tripartitum concionum moralium, in festa totius anni.* Brunna 1712.

⁶⁹ Např. sign. K13, „*Liber ecclesiae Slaupnicensis donatus a defuncto venerabili domino Francisko Hartmann quondam curato Slaupnicensi, qui Anno 1781 die 29 Aprilis pie in domino obiit.*“

⁷⁰ Inv. č. 53, f. 10v; v inv. č. 58 pak f. 15: „*Consignatio librorum, quos pro missae sacrificiis celebrandis reliquerat v. d. Franciscus Hartmann defunctus curatus Slaupnicensis. Quia vero nemo eos pro stipendiis recipere volebat, pro futuro usi in parochia Slaupnicense asservantur; suntque sequentes.*“

⁷¹ Např. sign. D04, (Steinhart, Franciscus: *Sacra veterum temporum historia.* Augusta Vindelica 1728.), „*pro 2 Missis*“.

Broučkem, přičemž v jeho úmyslu bylo dovést jej ještě dál. Jeho záměr ovšem nevyšel a svazky zůstaly v majetku fary dodnes.

Hartmannovy knihy jeho nástupce opět rozdělil podle formátu na tři skupiny, nejpočetnější je soubor „*in quarto*“. Posuzujeme-li vlastnické poznámky a data vydání, získal většinu svých svazků „z druhé ruky“. V jeho knihovně se totiž setkáváme s početnějšími soubory, které můžeme spojit s jinými vlastníky. S jeho přímou akvizicí (koupí) souvisí nanejvýš 15 dnešních signovaných položek.

Na prvním místě z hlediska množství stojí osoba P. Jana Ignáce Tichého, který žil v době kolem přelomu 17. a 18. století.⁷² Z jeho vlastnictví se ve Sloupnici dochovalo deset tisků a dva rukopisy. Sám sebe většinou tituluje jako „*alumni ecclesiastici*“ a v univerzitní tezi z roku 1702 se ještě identifikuje jako člen konviktu sv. Bartoloměje.⁷³ Ve svém držení měl kromě ní také biblistickou, teologickou a historickou⁷⁴ literaturu a čtyři svazky kázání. Kromě jedné, popř. dvou knih, které spadají datem tisku nebo vydáním do roku 1612, resp. 1659, si všechny pořídil krátce po jejich vytištění.

Jak vyplývá z poznámky v jednom teologickém tisku,⁷⁵ od Jana Tichého se knihy dostaly k Josefovi Gebhardovi, faráři v Morašicích nedaleko Litomyšle. Jakou cestou a zda všechny, které kdy Jan Ignác Tichý vlastnil, nevíme.⁷⁶ Z Morašic je už jejich pouť jasná, neboť zde působil jako kaplan František Leopold Hartmann.

Zřejmě trochu starším současníkem Jana Tichého byl P. Jan Zachariáš Petritus, jenž se podepsal do šesti sloupnických knih, z nichž patrně pouze jednu si pořídil nově. Časové rozpětí jeho vlastnických poznámek se pohybuje od roku 1685 do roku 1704. Oproti Tichému jsou však jeho knihy (i přes malý vzorek) orientovány spíše vědecky a pedagogicky než teologicky. Zastoupeno je mj. světské právo,⁷⁷ filosofie, rétorika⁷⁸ a krásná literatura.⁷⁹ Odpovídalo by to i poznámce liturgika

⁷² Časové rozpětí dat, které zapsal do svých knih, se pohybuje v rozmezí 1702–1705.

⁷³ Sign. Y33, (Wölcker, Franciscus: *Epitome theologica*. Praga 1702.) „*Ex libris Ioannis Blasii Ignatii Victorini Tichi in Convictu S. Bartholomaei.*“

⁷⁴ Sign. V04, Czerwenka de Wiesznow, Wenceslaus Adalbertus: *Annales et acta pietatis augustissimae ac serenissimae domus Habsburgo-Austriacae*. Praga 1695.

⁷⁵ Sign. K13, viz pozn. 67.

⁷⁶ Václav Gebhard pouze zapsal na titulní list: „*Nunc vero Josephi W. Gebhardt parochi Morasicensis.*“

⁷⁷ Sign. T08, Opalenus, Luca: *De officiis libri tres, in quibus sapientiae Christianae*. Augusta Vindelicorum 1700.

⁷⁸ Sign. W01a-c, Bartholinus, Caspar: *Enchiridion logicum ex Aristotele*. Witteberga 1625. Týž: *Rhetorica*. Argentoratum 1624. Týž: *Oratoria*. Argentoratum 1624.

⁷⁹ Sign. Z02, Angelus, Arnoldus: *Virtutis et honoris aedes*. Praga 1666.

sign. Q04,⁸⁰ kde se tituluje nejdříve jako bývalý posluchač filosofie a potom jako vychovatel u pána de Kriegestein.⁸¹ Spojení se Sloupnicí je ovšem v tomto případě zatím nejasné. Zprostředkovatelem mohl být opět Josef Gebhard, přičemž kniha, jež by tuto skutečnost potvrzovala vlastnickou poznámkou, se ve Sloupnici nedochovala.

Zmiňovaný moravičský duchovní správce Josef Václav Gebhard se podepsal v pěti knihách. Jde o dvě německá kázání, teologii, církevní historii a jednu univerzitní tezi. Jako první majitel přichází v úvahu u dvou svazků. Z vlastnických poznámek se o něm ještě dovídáme, že byl posluchačem filosofie (patrně v Olomouci)⁸² a byl v určitém vztahu k jednomu z příslušníků premonstrátské kanonie Klášterní Hradisko u Olomouce, od něhož dostal jednu knihu.⁸³

Prozatím se spokojme pouze s těmito třemi osobami zapsanými v Hartmannových knihách s tím, že výčet není úplný. Ve starších vlastnických poznámkách se můžeme dočíst o dalších osmi jménech, která se ovšem podílejí pouze jedním či dvěma svazky, popř. nekonkretizují nijak více svou osobu. Jejich vztah k Hartmannovi či ke Sloupnici je v této chvíli nejasný.⁸⁴

Knihy, které Hartmann získal po Tichém, Petritovi, Gebhardovi a dalších, nepodepsal. Své jméno a postavení uvedl pouze do jiných 25 svazků. V desíti se podepsal ještě jako kaplan v Morašicích,⁸⁵ ve zbytku již jako sloupnický farář.⁸⁶

⁸⁰ Lohner, Tobia: *Instructio practica prima de SS. Misae Sacrificio*. Dilinga 1697.

⁸¹ „*Emptus iste liber a R. P. Adamo Neumayr meo quondam philosophiae condiscipulo amantissimo 36 cr et idcirco: Ex libris P. Ioannis Zachariae Josephi Ignatii Petritii tunc praeceptoris apud clarissimum dominum de Kriegestein Anno 1704.*“

⁸² Sign. Y03, (Pfliger, Caspar: *Academica Catharinae*. Olmuncia [1702].), „*Ex libris Josephi Wenceslai Corneli Stephani Gebharth philosophiae morali auditori die 27. Septembris anno Domini 1709.*“ Skutečnost bude muset být ještě ověřena archivním výzkumem, zejména univerzitních matrik.

⁸³ Sign. O15, (Táborský, Chrysostomus Xaverius: *Schuldiges Lobopffer der Glory Gottes und Ehre deren Heiligen*. Olmütz 1734.), „*Hic liber est donatus Patri Josepho W. Gebhardi parcho Moraschicensi a reverendissimo Domino Ludolpho Svartz canonico regulari Praemonstratensi Gradlicensi.*“ Snad i to může potvrzovat Gebhardův pobyt v Olomouci.

⁸⁴ Podrobněji se osobami F. L. Hartmanna a také F. B. Broučka budeme zabývat v jiné stati věnované pouze jejich osobám i s edičním vydáním všech inventářů.

⁸⁵ Např. sign. T04, (Zacharia a S. Elisabeth: *Elementa jurisprudentiae theologicae*. Vindobona 1745.), „*Ex libris Francisci Hartmann p. t. capellani Moraschicensis.*“

⁸⁶ Např. sign. K16, (Manni, Joannes Baptista; Zialkovski, Franciscus Fridericus: *Mors exarmata et amaritudines ejus redulcoratae*. Praga 1698.), „*Ex libris Francisci Leopoldi Hartmann parochi Slaupnicensis.*“

Jan Nepomuk Hradecký

Hartmannova nástupce můžeme spojit především s inventářem z roku 1781, v němž zaznamenal Broučkovu pozůstalost a pět Hartmannových knih. V souvislosti s knižním fondem jsme se o něm zmínili již výše při opravě misálu, pořízeným Františkem Benediktem Broučkem.

Jakub Velech, Josef Vejda

Duchovní správci z první třetiny 19. století se nepodepsali v žádném zachovaném starém tisku. Předpokládáme však, že se dále podíleli na akvizicích nově vydávaných děl, které vzhledem k datu vydání nejsou předmětem našeho článku. Jakub Velech stojí za inventářem z roku 1812, v němž zaznamenal ztrátu nějaké latinské osmerkové bible a kázání na neděle Georga Scherera.⁸⁷

Jan Buřval

Původně litomyšlský kaplan pokračuje v nastoleném kurzu svých těsných předchůdců a s jeho vlastní akvizicí z fondu starých tisků souvisí pouze jeden svazek, jenž si pořídil v době svého působení v patronátním městě.⁸⁸ Jedná se o německo-český výukový tisk pro učitele triviálních škol.⁸⁹ Kromě toho se podílel na připomenuté opravě římského misálu.

Jana Buřvala však můžeme dát do vztahu ještě s jednou zmínkou o sloupnických knihách, a to v inventáři majetku fary a benefícia z roku 1835,⁹⁰ v němž uvedl, že byl sepsán seznam knih v celkovém počtu 277 a tento je uchováván ve farním archivu.⁹¹ Žádný katalog však dnes k dispozici není. Uvedené množství knih je ovšem dosti vysoké, neboť předchozí inventář z roku 1781 eviduje pouze 163 knih a následný z roku 1858 jen 173 svazků. Vysvětlit to můžeme tím, že spolu s tisky jsou pravděpodobně ve zmíněných seznamech zapsány dohromady

⁸⁷ Inv. č. 53, f. 9v: „*Biblia nova latina in 8° Postila bohemica Georgii Scherer in dominicas desunt.*“

⁸⁸ „*Buřval Joannes Litomislii mp. act. 1803.*“

⁸⁹ Sign. W09, Knihopis č. 5536; *Methodenbuch für Lehrer der deutschen Schulen in den kaiserlich-königlichen Erblanden... Prag, im Verlag der K. k. Normalschulbuchdruckerei 1777. Kniha metodní pro učitelé českých škol v císařských královských zemích, ... V Praze, nákladem císařsko královské pravidelní školské kněhotiskárny 1777.* Ve Sloupnici je ale pouze část druhého a třetí díl.

⁹⁰ SOKA, FÚ Horní Sloupnice, inventář majetku fary a benefícia 1853, inv. č. 53.

⁹¹ Tamtéž f. 7v: „*Bücher / Solche waren in dem ad N: 277 unterm 31ten Decembris 1828 an ein Hochlöblichen K. k. böhmischen Landrecht eingesendeten Verzeichnisse beschreiben, wovon ein pare in dem Pfarrarchiwe vorhanden sein wird.*“

také konzistoriální agendy, matriky, inventáře a další úřední knihy, nutné pro duchovní i hospodářskou správu farnosti, dnes považované za archiválie, a patrně i některé z tisků raného 19. století. Zhotovení soupisů pak souvisí s dekretem vídeňské studijní komise z roku 1817, který žádal zakládání děkanátních a farních knihoven.⁹²

Jan Alois Dremel

Spíše než pro genezi farního fondu starých tisků pokládáme osobu tohoto faráře za důležitou pro vlastní historii farnosti a její duchovní život v druhé polovině 19. století. Přímou s jeho jménem můžeme spojit jen šest svazků, z toho čtyři díly breviáře.⁹³ Podepsal se do nich červeným inkoustem zápisem „*Ex libris Patris Joannis Mariae Aloisii Dremel mp.*“⁹⁴ Díky jejich každodennímu poctivému užívání patří tyto modlitební knihy k nejvíce poškozeným svazkům v souboru, neboť jsou, můžeme-li to tak napsat, naprosto „omodlené“. Projevuje se to v zašpinění a degradaci okrajů listů a mají silně prohnutou vazbu. Navíc si je Dremel doplnil všitými rukopisnými modlitbami a antifonami ke svým patronům a oblíbeným světcům, např. k uctění sv. Mikuláše (zasvěcení sloupnického kostela), sv. Filumény (kult této světice Dremel v obci prosazoval a k její cti zřídil i bratrstvo), sv. Gaudiosy (její ostatky získal z Říma a nachází se na menze jednoho z bočních oltářů ve zdejší farním kostele), patronů království a sv. Františka (Dremel se snažil žít silně asketickým životem). Kromě starých tisků přispěl Jan Dremel i svými vlastními počiny do skladby novodobého materiálu.⁹⁵

Zatímco Hartmannův odkaz ponechává Jan Alois Dremel ve svém inventáři z roku 1858 beze změny, jméno Františka Benedikta Broučka není vůbec zmiňováno. Knihy, které Brouček odkázal farnosti, a knihy nově přibývší, jsou sepsány dohromady pod nadpisem „*Anhang über die Pfarrbibliothek*“. Dremel postupoval při soupisu zřejmě prakticky, stejně jako v případě označení starých misálů a agend za zbytečné.⁹⁶ Brouček odkázal svou knihovnu přímo faře bez zvláštních podmínek (nepočítáme-li v to modlitby za jeho duši), a není proto nutné jeho

⁹² L. BAŠTECKÁ, *Farní a kněžské knihovny*, s. 347. A. VAVROUŠKOVÁ, *Farní knihovny v severních Čechách*, s. 207–208 i s odkazy na literaturu.

⁹³ *Breviarium Romanum*, viz pozn. 21.

⁹⁴ Dremel je získal neznámým způsobem z Písečné (pravděpodobně bývalý okr. Ústí n. Orlicí), kde se podle poznámky na titulním listě připomínají k roku 1778.

⁹⁵ Propagaci kultu sv. Filumény se snažil napomoci sepsáním jejího životopisu, resp. se jednalo o překlad a úpravu italského originálu, jenž vyšel ve dvou vydáních. Srov. J. OPPELTOVÁ, V. SLAVÍKOVÁ, *Postavení a role katolického faráře*, před. pozn. 56.

⁹⁶ Viz pozn. 33 k inv. č. 58.

odkaz a vůli zmiňovat. Do stejné kategorie patří i oněch pět svazků zanechaných Hartmannem. Naproti tomu zbývající Hartmannovy knihy, spojené s povinností odsloužit patřičný počet mší, se na faře pouze přechovávají a stále se zřejmě čeká, zda se fundace někdo ujme.

Do první části mezi lety 1812–1858 přibylo 12 starých tisků. Čí je to akvizice, nevíme. Naposled se tu setkáváme s Norimberskou a Svatováclavskou biblí a výše zmiňovanými českými tituly 16. a 17. století. Novinkou v inventáři je Hájkova *Kronika česká* („*Anales bohemiae Hájek a Libočan*“).⁹⁷ Nacházíme ji tu ovšem poprvé a naposledy. Svě knihy Dremel do soupisu nepřipojil.

Osudy knihovny ve 2. polovině 19. a ve 20. století

Žádný ze čtyř farářů od poloviny 70. let 19. století po konec 80. let 20. století se do některého ze sloupnických tisků nepodepsal. Patrně nejdůležitější postavu představuje P. Jaroslav Trojan, který sám nebo prostřednictvím některého z farníků zhotovil dva poslední inventáře.⁹⁸ V registrech jsou až na výjimky pominuty liturgické knihy, bible a kancionály. Snad byly uloženy stále stranou většiny ostatních svazků a při sepisování se na ně zapomnělo. Autor prvního soupisu (podle něž byl proveden i druhý) si ovšem zajisté byl vědom významu jím zaznamenávaných knih, neboť postihuje především staré tisky a z produkce 19. století vybírá jen některé. Především z oblasti práva, církevní správy⁹⁹ a bohatěji ilustrovaná vydání dalších oborů.¹⁰⁰

Několik v této době dosud evidovaných starých tisků se již v majetku fary nenachází. Bohužel se jedná například také o paleotyp *Revelationes S. Birgittae*.¹⁰¹ Absence mrzí o to víc, uvědomíme-li si, že se musely ztratit v průběhu posledních zhruba 40 let. I tato skutečnost by měla být dostatečným impulsem proto, aby

⁹⁷ Česky vyšla v roce 1541, Knihopis č. 2867, (*Kronika česká... Vytisťeno v Menším Městě pražském práci, mistrovstvím opatrným mužuv Severýna Mladšího měštěna Starého Města pražského a Ondřeje Kubše z Ziepuov. Léta Božího tisícého pětistého XXXXI...[1541]*), německy v letech 1697 a 1718, Knihopis č. 2869, resp. 2870.

⁹⁸ Podle odlišného písma zhotovil pravděpodobně pouze jeden, zřejmě mladší seznam.

⁹⁹ Např.: *Acta et decreta concilii provinciae Pragensis A. D. MDCCCLX. Pontificatus Pii papae IX. In aedibus Caroli Bellman. Praegae MDCCCLXIII.*

¹⁰⁰ Sádek, Karel: *Všeobecný zeměpis neb Geografia ve třech dílech s velkou rytinou a dvěma mapama, zvláště pro učitele i čekance školní a mládež vlasteneckou. Díl 1–3. Díl třetí. Hradec Králové 1824.*

¹⁰¹ Viz pozn. č. 62.

se co nejrychleji začalo s důkladnou inventarizací farních knihoven, než budou jednak „rozebrány“, prodány do českých a zahraničních antikvariátů nebo zničeny plísní a vlhkostí.

Došlo však i k cenným, zatím anonymním, přírůstkům. Mezi nejvýznamnější se řadí konvolut drobných tisků z první i druhé poloviny 16. století.¹⁰² Skupinu deseti titulů otevírá dílo *De modo epistolandi* Francisca Nigera s dřevorezou a rukopisnou poznámkou na titulním listě: „*Ex libris Francisci Nigera*“. Zůstává prozatím nevyřešené, zda jde skutečně o záznam autora nebo osoby stejného jména. Soubor pokračuje norimberským tiskem *De summa Christiane religionis* s předmluvou Filipa Melanchtona.¹⁰³ Dále následují dva latinské tisky Jana Hada,¹⁰⁴ tři Jana Kantora¹⁰⁵ a po jednom tisku Tomáše Mitise z Limuz¹⁰⁶ a Jiřího Melantricha z Aventýna.¹⁰⁷ Celek doplňuje vídeňský tisk Raphaela Hofhaltera z roku 1568.

Nové katalogy nezaznamenaly také zajímavý Leidenský titul *Historia naturalis molarum uteri*¹⁰⁸, tj. jakousi svéráznou porodnickou příručku, opatřenou až absurdními mědirytinami a pak také mj. bulu Klimenta XIV. o zrušení jezuitského řádu,¹⁰⁹ máme-li upozornit jen na zajímavější knihy. Největší měrou však přispěly ke zvýšení početního stavu dnešního fondu dva vícesvazkové tituly. První tvoří deset dílů kázání a drobných spisů sv. Jana Zlatoústého¹¹⁰ a druhý šestnáctidílná *Universalhistorie*.¹¹¹

¹⁰² Sign. Z04a-k.

¹⁰³ Noppus, Hieronymus; Collinus, Matthaues; Melanchton, Phillipus: *De summa Christiane religionis*. Norimberga 1543.

¹⁰⁴ Collinus, Matthaues: *De coena Domini*. Prag 1456. Týž: *Ode continens precationem ad deum pro pace et tranquillo statu Regni Bohemiae*. Prag 1547.

¹⁰⁵ Dominaczek a Pisnicz, Sigismundus: *Oratio de sacerdotali dignitate in synodo provincialis Olo-mucensi habita*. Prag 1569. Týž: *Oratio de laetissima Christi nativitate*. Prag s. d. Týž: *Oratio ac Ephiphania Domini*. Prag 1569.

¹⁰⁶ Collinus, Matthae: *Naeniae funebres in obitum Georgii Wabruschii Regine Hradeceni a Iymusa, iuvenis, doctrina, virtute, pietate eximii extincti Viennae Austriae, ad aedemque Divo Stephano sacram sepulti*. Prag 1567.

¹⁰⁷ Balbus, Hieronimus: *Liber continens et procerum eius laudes*. Prag 1560.

¹⁰⁸ Sign. X04, Lamzweerde, Johann Baptista de: *Historia naturalis molarum uteri*. Lugdunum Bata-vorum 1686.

¹⁰⁹ Sign. S01, *Bulla seiner Päpstlichen Heiligkeit Clemens des XIV. wodurch der so gennante Orden der Gesellschaft Jesu aufgehoben wird*. Prag s. d.

¹¹⁰ Sign. I03/1–10, S. Joannes Chrysostomus: *Predigten und kleine Schriften*. Prag. 1785.

¹¹¹ Sign. V01/1-16, Millot Christiani; Wilhelm Ernst: *Universalhistorie alter, mittler und neuer Zeiten*. Vindobona 1794.

Závěr

Máme-li shrnout obsah příspěvku a zhodnotit knižní fond starých tisků, je nutné vyzdvihnout především velký počet evidovaných i dodnes dochovaných svazků.¹¹² Za svou rozsáhlost a pestrost vděčí především dvěma osobám: Františku Benediktu Broučkovi a Františku Leopoldu Hartmannovi. Zbývající duchovní správci se podílejí pouze několika tituly a další četné akvizice jsou víceméně anonymní.¹¹³

Počet knih ve vlastnictví Františka Benedikta Broučka (64) a zejména Františka Leopolda Hartmanna (93) je na svou dobu poměrně vysoký. Literárně činný Jan Josef Božan, autor známého a zmíněného kancionálu *Slaviček rájský*, působící rovněž ve farnosti Chrudimského kraje (Chroustovice), zanechal po své smrti v roce 1716 pouze 18 svazků, a to víceméně teologického rázu.¹¹⁴ Přihlédneme-li ke statistickým výsledkům M. Ryantové – ovšem starším a platným pro roky 1694–1734 – zařadili by se oba duchovní množstvím svazků mezi 17,7 % venkovských kněží pražské diecéze, kteří vlastnili více než 60 knih.¹¹⁵

Na druhou stranu známe i mnohem větší soubory. Literatura zmiňuje pozůstalost faráře Jiřího Vojtěcha Neuwerdta († 1709), který měl své farnosti u sv. Petra Na Poříčí v Praze odkázat 515 knih. Ze stejného místa známe také inventář farní

¹¹² Sloupnická farní knihovna je druhou největší v ústeckoorlickém vikariátě. Větší je pouze bibliotéka v samotném Ústí nad Orlicí, obsahující více než 600 svazků. Další ze zpracovaných farních knihoven oblasti Dolní Dobrouč (zkatalogizovala Lucie Dušková v roce 2005) obsahuje cca 60 starých tisků. Podobně i většina A. Vavrouškovou zveřejněných církevních biblioték v severních Čechách nedosahuje takového počtu, popř. se na nich nedochovalo vůbec nic – např. Česká Lípa, Horní Poříče, Trutnov ad.

¹¹³ Podobnou důležitost jednotlivců při vzniku či vývoji knihovny můžeme doložit na více místech. Např. v Liberci jde o tamějšího děkana P. Antonína Kopsche (současník F. L. Hartmanna), bibliotéku v Libuni (Jičín) založil P. Mauritius Max, působící na faře v letech 1783–1795, zachraňující i knihy rušených klášterů – srov. A. VAVROUŠKOVÁ, *Farní knihovny v severních Čechách*, s. 210, 213–218. Pro Ústí nad Orlicí je klíčovou postava faráře, od roku 1762 děkana, Jana Leopolda Mosbendera (působil tu v letech 1732–1776) atp. Viz i dále zmíněná osoba Jiřího Vojtěcha Neuwerdta od sv. Petra Na Poříčí.

¹¹⁴ M. RYANTOVÁ, *Jan Josef Božan*, s. 343–344, *Knihovny světských duchovních*, s. 249–250. Táž publikovala knižní pozůstalost sedlčanského děkana Ondřeje Diviše, který do své smrti shromáždil 43 titulů, z nichž se 39 dochovalo. Díky svému postavení – působil i jako kaplan u svatojiřského kláštera a kanovník královské kaple Všech svatých v Praze měl ovšem ke knihám lepší přístup, nemluvě o jeho finančních možnostech, srov. *Knihovna sedlčanského děkana Ondřeje Diviše*, s. 199–200.

¹¹⁵ M. RYANTOVÁ, *Knihovny světských duchovních*, s. 242–243.

knihovny z roku 1713, evidující údajně více než 470 děl.¹¹⁶ Zdejší situace je ale výjimečná, neboť se jedná o křižovnickou faru. Ještě větší fondy se v Čechách uvádí v Liberci (k roku 1833 celkem 1205 svazků)¹¹⁷ a Sobotce (1781 svazků k roku 1850), údajně ovšem značně doplněných českou literaturou z první poloviny 19. století¹¹⁸ aj., uvádíme-li jen několik příkladů za ostatní. Všechny jmenované případy se ale týkají městského prostředí, které lze srovnávat s venkovským pouze s výhradami, neboť možnost pořízení si titulů byla mnohem větší.

Jak již v citované stati poznamenala L. Baštecká,¹¹⁹ soukromé knihy jednotlivých farářů byly oddělené od farních a do inventářů se zapisovaly až po jejich smrti, v okamžiku, kdy připadly farnosti. Názorně to vidíme např. u sloupnického soupisu z roku 1767, který vedl František Leopold Hartmann a zanesl do něj (kromě misálů, agend apod.) pouze svazky svého předchůdce a nikoli vlastní, ačkoli již v té době musel držet minimálně 15–20 titulů. Část Hartmannovy pozůstalosti se objevuje až v inventáři jeho nástupce Jana Hradeckého (z roku 1781), a jedná se toliko o knihy odkázané přímo do majetku fary. Ostatní jsou zatím pomínuty, neboť tvoří mešní nadaci a fara je jen uchovává, než se jich někdo ujme. Všechny se proto uvádí až v roce 1812, stále ovšem rozdělené na tyto dvě skupiny, a takto registrovány zůstávají i v posledním „starém“ inventáři Jana Aloise Dremla z roku 1858, který jinak sepsal ostatní knihy dohromady, aniž by připomínal jakékoli (tj. Broučkovo) jméno. U Dremla se tak už zřetelně projevuje změna charakteru knihovny ze soukromé na farní, zcela dokonaná v katalogích 20. století, které všechny výše jmenované osoby pomíjí.

Díky existenci archivních pramenů můžeme dovozovat hypotézy o postupném růstu knihovny, srovnávat s faktickým stavem v současnosti a z titulů knih získat informace o vkusu, rozhledu, vzdělanosti a ideovém směřování vlastníků svazků. V naprosté většině případů lze také konstatovat spolehlivost užitých archiválií při formulaci názvů knih. I při maximálním zjednodušení, je možné přesně identifikovat, jaký titul měl sepisovatel před očima v době jeho zápisu do seznamu. Jen v několika případech došlo k mylnému uvedení data tisku či zapsání překladatele místo autora.

Velkou škodou je, že se fond nedochoval ve své úplnosti, a zvláště pak postrádáme české a některé cizojazyčné tisky z 16. století. Na druhou stranu se naše

¹¹⁶ M. SVOBODOVÁ, *Inventář*, s. 211–212.

¹¹⁷ A. VAVROUŠKOVÁ, *Farní knihovny v severních Čechách*, s. 214. Později k roku 1904 již 2 076 svazků. Nárůst je ale jistě způsobem literaturou 19. století.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 220–221.

¹¹⁹ L. BAŠTECKÁ, *Farní a kněžské knihovny*, s. 348.

prostředí obohatilo o jeden prvotisk a několik paleotypů. Kromě již zmíněného konvolutu ještě o Frobeniovy biblické konkordance.¹²⁰

Monumentálněji bude celek působit mnohem více v okamžiku zhotovení soupisu rukopisů a budou-li zkatalogizovány tisky devatenáctého a dvacátého století. Tím odkazujeme k tomu, že výzkum sloupnické farní knihovny není u konce a bude třeba se mu nadále věnovat. Objevuje se stále celá řada otázek, jež čeká za zodpovězení (např. dřívější vlastníci knih Františka Leopolda Hartmanna a jejich vztah ke Sloupnici, četné anonymní přírůstky), nebyl také proveden archivní průzkum fondů královéhradeckého biskupství, farních úřadů v Morašicích, Litomyšli aj. a doufáme také, že se podaří objevit některé knihy, považované v tuto chvíli za ztracené.

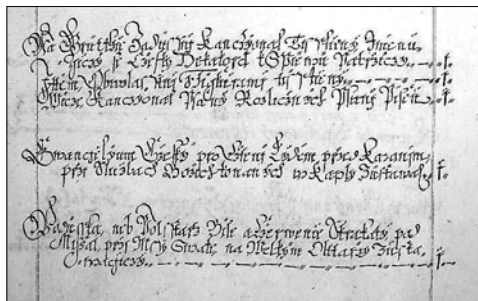
¹²⁰ Sign. B01a-b, *Concordantiae partium sive dictionum indeclinabilium totius Bibliae*. Basilea 1521. Kniha obsahuje dřevořezové iniciálky s figurativní a ornamentální výzdobou údajně podle návrhu H. Holbeina. Více viz HORÁK, František: *Česká kniha v minulosti a její výzdoba*. Praha 1948, s. 125, 126.

Přílohy¹²¹

Signatura	Obsah	Počet svazků
A 01-03	Bible	3
B 01-03	Biblické konkordance	3
C 01-04	Biblické slovníky	4
D 01-05	Výklady bible, biblistika	5
E 01-04	Misály	4
F 01-06	Breviáře (i samotná propria), martyrologia, hodiny P. Marie	10
G 01-05	Rituály	5
H 01-11	Kancionály, modlitební knihy	11
I 01-03	Spisy světců	12
K 01-19	Teologie (dogmatická, polemická, morální), katechismy	19
L 01-03	Životy svatých a významných církevních osob	3
M 01-04	Kazatelské příručky	5
N 01-20	Latinská kázání	26
O 01-17	Německá kázání	21
P 01-04	Česká kázání	4
Q 01-04	Liturgika	5
R 01-06	Příručky pro kněze, správce farnosti, zpovědníky	6
S 01-09	Církevní právo	9
T 01-09	Světské právo	10
U 01-08	Církevní historie	8
V 01-07	Světská historie	22
W 01-09	Některé humanitní vědy (logika, poetika, lingvistika, pedagogika)	9
X 01-04	Přírodní vědy (zeměpis, matematika, chemie, medicína)	4
Y 01-34	Univerzitní teze (filosofie, právo, teologie)	34
Z 01-05	Krásná literatura	5

Příloha č. 1: Tabulka signatur s počtem svazků ve skupinách

¹²¹ Fotografie v přílohách č. 2–6 jsou z archiválií uložených v SOKA Ústí nad Orlicí. Všechny snímky zhotovil autor článku.

Příloha č. 2: Detail záznamu kancionálů a Nového zákona. Účetní kniha z roku 1709 (inv. č. 78), f. 4v.

Item	Quantity	Price	Total
Alby	3		
hincovahu	3		
Nový zákon			
Alby	2	1. 7.	
Nový zákon			
Alby	4	2. 6.	
Nový zákon			
Alby	3	1. 7.	
Nový zákon			
Alby	2		
Nový zákon			
Alby	1		
Nový zákon			
Alby	2		
Nový zákon			
Alby	1	2. 6.	
Nový zákon			

Příloha č. 3: Ukázka z inventáře roku 1726 (inv. č. 48), f. 9r – v dolní polovině jsou zapsány misály a agendy

Consignatio

Ego unum ex meo Venerabilis Patris meo
 Fructuoso Benedicte Praeside Praebens
 meo meo per hoc instrumentum pro non
 Nunc meo meo legavit mihi hanc obligationem
 ut statim ex his et alio modo post liberationem
 cum populo meam suffragium faceret
 utque illius animam reciderem.

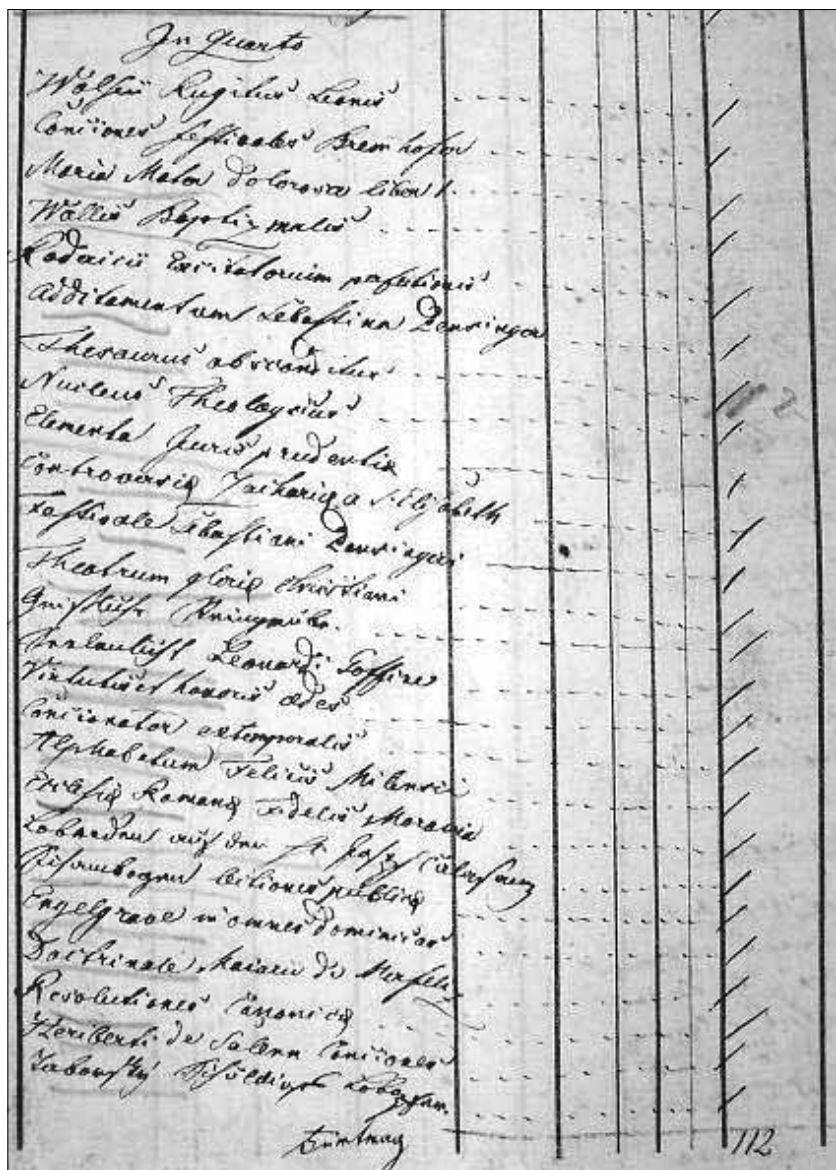
In folio

Libra Historiarum	1
Biblia Praecepta nova caritatis glossata nemisene separantur	1
Historia Synodorum Curiae Praeposita	1
Historia hystoria Bohemiae de antiquis Luarhis et Capellanis Praemis	1
Agenda antiqua Subi Praeceptis Praeceptis	1
In Praeceptis Praeceptis uno cum Praeceptis deklarationis	1
Statutum Tabri	1
Concordia Tabri in me non folio	1
Concordia antea Praecepta unum	1
Concordia Subi Praecepta unum	1
Historia Praecepta unum Praecepta unum Praecepta unum Praecepta unum	1
Historia Praecepta unum Praecepta unum Praecepta unum Praecepta unum	1

Příloha č. 4: Odkaz Františka Benedikta Broučka a knihy „in folio“. Inventář z roku 1767 (inv. č. 48), f. 34v.

In Canoniam Thomae Hill	1
Theologiae scripturae Richardi Linderi	1
Opusculum B. V. Mariae	1
Endrechen S. Actuum domini Rheni pars I et II	2
Obligatio et Sae. Carolorum Gregori Kell	1
Agendarium Antoniarum et universi Sae. utriusque corporis	1
Tota triplida Synodica	1
Statuta benedictionum	1
Statuta Franciscanorum	1
Consignatio Librorum quos nomine Praecepti Praecepti A. & V. Praecepti Franciscus Hartman defundus Carolus loci	1
Theologiae moralis Guili. Lyman	1
Theologiae moralis Joannis Anger	1
Concordia Valentini Sedrjabsky	2

Příloha č. 5: Detail z části pozůstalosti Františka Leopolda Hartmanna. Inventář z roku 1781 (inv. č. 51), f. 8v

Příloha č. 6: Část Hartmannových knih ze skupiny „in quarto“.
 Inventář z roku 1858 (inv. č. 58), f. 15v

C Machabeoz

te iudea fugerāt Judas, segregati se nicha
nozi miscerāt: miserias ⁊ clades iudeorū.
pſentatis rerū suap eſtſtimantes. Au
dito itaq; iudei nichanoro abuentu. et cō
uentu natōnū: cōſperſi terra rogabāt eoz
q; pſm̄ suū pſtituit inefnū custodiēt: q; p
suā potētes signis euitētib; ptegit. Impe
rātē aē duce stati inde mouert: cōuenētq;
ad caſtellum deſſiū. Symon 60 frat iude
pmiserat cum nichanoro: s; perritus est
repētū abuentū aduersariorū. nichanor
en audis deēt comitū iude et animi ma
gnitudinē quā p pſie certamib; habebant
ſanguis iudiciū facere metuebat. Obres
pmiſit Doſſidoniū ⁊ theobotū et mathiaz
⁊ ve dante deyras atq; acciperēt: ⁊ cū dū
de his pſiliū ageſet. ⁊ ipe dux ad multitu
dinē retrulſiſ; oim una fuit ſiū amicitia
annue. Itaq; diē pſtituerē q; secreto ſer
ſe ageſēt: ⁊ ſingulis ſelle plate ſūt ⁊ poſſe
pceptū autē Judas amari eſſe locis o
portunitis: ne forte ab hoſtibus repente mali
aliqd; occiret. Et pgruū colloquū fecerūt
Morabā autē nichanor hieroſolimis: ni
bilq; unq; agebat: gregelq; turba; q; pgre
gare fuerāt: dimiſit. Habebat aē Judā ſep
cap; er; aior: et erat uiro ſclēt. Rogauit
q; cū duce ipſorū: ſilioſq; puerū. Nuptias
fecit: quiete egit: pnumiq; uiuebant. Al
cbūm aē uidēs caritatē illo; abinuitem ⁊
puentōnes: uenit ad Demetriū et uicebat
nichanorē reto alienis aſſēire: iudāq; re
gni inſidiatorē; ſuccēſorē: ſibi deſtināſſe.
Itaq; rex eraspāt et peſſimus hui; crimia
tōnib; irritat: ſepit nichanori dicēs: gra
uiter qdē ſe ferre de amicitie puentōe: uo
bere tū Machabeū citi; uictū mittere an
nociam. Quib; cognitis nichanor pſter
nabat: ⁊ grauiter ferebat ſi ea q; puenterāt
trita faceret nihil leſus a uiro: ſed q; regi
reſiſtere nō poterat oportunitatē obſerua
bat q; pceptū pſiceret. At machabeus ui
tēs ſecū aſteteri; agē nichanorē: ⁊ pſuetū;
occuſum ferotius exibeuēt: intelligēs nō
er bono eſſe aſtēritatē iſtā: paucis ſuoz
pgregatis occultauit ſe a nichanoro. Quō
cū ille cognouit fortiter ſe a uiro puētū:
uenit ad maximū et ſactiſſimū templū: ⁊
ſacdotib; ſolitas hoſtias offerētib; inſtic
ſibi tradi uirū. Quib; cū iuramētū dicētib;
neſcire ſe ubi eſſ; q; quēbat: exētes manū

C Liber ſecūd⁹ ccclv.

ad ſplū iurauit: dicēs. Niſi iudā uictū mi
bi tradideris iſtud dei fanū ⁊ planiciū tubu
cas. ⁊ altare effodā: et cūptum hoc libro
patri pſecrabo. Et his dictis abiit. Sacer
dotes aē pēdētes manū: celi tuocabāt eū
q; ſemp; pugnatore eſt gētis iſoz: hec dicē
tes. Tu dñe omnicorū q; nulli; ſubige: ro
luſti tē plus habitacōis tue fieri i nob;. Et
nūc ſauce ſactoz oim dñe cōſerua inexte
nū ſpollatā domū iſtā: q; nūq; munita ē.
Nazias aē qdā de ſeſo: ito ab hieroſolimis
delat⁹ ē nichanori uir amato: ciuitatis. et
bñ audens: qui p affectū p iudeoz apela
labaf. Hic multū epib; pmetie; pſpūm
uenit i iudalimo: coſpūq; ⁊ aiaz tradere
puentus p ſplendū. Ello; aē nichanor
manifiſtare oib; qdēbat i iudeos miſt
milis quingētos uē cū cōpenderēt. Pu
tabat em ſi illū deceptiſſe: ſeſe clādē iudeis
maximā illaturū. Turbis autē irruere
domū ei⁹: ⁊ ianā diſrūpe. atq; ignem amo
uere capientib; eoz iā pſbēdēt: et gladio
ſe pēgētes: helgēs nobili; mori potuſq; ſubbi
tus fieri pēcōnd;: cōtra natales ſuos in
turſis indignis agi. Quō cū p ſclētū; in
certo ictu plaga debillet. ⁊ ſe inuē; cōſi
irruēt: recurreno aubacter ad mūcū. q;
cipitauit ſemetipm̄ uir iſtē i turbas: q;
uolociter locū bonū caſit eſ. uenit per
meſi; ceruicē. Et cū abhuc ſpiraret decē
ſus alio ſurrexit: et cū ſanguis ei⁹ magno
fluxu deſluēt. et quiliſſimo uulnere eſſe
ſaui⁹. curſu turbā perſiſ;: et ſiō; ſup; q;
dā petiā pſoptā. ⁊ iam exanguis effect⁹:
pplexus in teſtina ſua uerſi; manū; pſe
cū ſup; turbas iuocō; pſamū; uic; ac ſp;
ritus: ac hec illi itē; redderet. atq; ita o
ta deſunctus eſt. Capitulum .XXV.
Nichanor autē ut pceptū
Judā aē in loco ſamariē cogita
uit cū oſi iperū die ſabbati pmutē
bella. iudeis do q; illū p neceſſitatē ſeq;
tur dicētis. ne ita ſerociter et barbarē ſe
ceri;: s; honore tribue dei ſcriſtificatis. et
honore eū q; uniuerſa cōſpicit: at ille inſe
lū; irrogauit ſe pote in celo q; ipone
agi die ſabbatq;: ⁊ ridentib; illis dñs ui
uus ipē i celo pētis q; iuſſit agi ſeptimuz
diē: ac ille ait. Et ego potis ſū ſup; terram
q; impero ſum i arma ⁊ negotia regis im
pleri. Tū nō obtinuit ut cōſiliū pſiceret.

Příloha č. 8: Iniciala I ze sign. A01

Příloha č. 9: Titulní list sign. Z04a, s dřevorezou a autorskou (?) poznámkou